

PREFACI

No descobrim res si diem que, fins ben entrat el segle XX, la dona hagué de desenvolupar el paper subaltern que la societat patriarcal li havia reservat. Al llarg de la història, generacions successives de dones han nascut i han mort sense que les seves vivències hagin transcendit l'esfera íntima i familiar. Relegades a la seva funció bàsica d'infantadores, han recaigut sobre les dones les tasques més feixugues i menys valorades, desprovistes de qualsevol prestigi social. És cert que la immensa majoria d'homes tampoc no han passat a la història, gran o petita, però si més no n'han tingut l'oportunitat. No es tracta només de sobirans i grans personatges. Tenim esment de religiosos, militars, artistes, comerciants, artesans, professionals, científics i membres de totes les corporacions, confraries, gremis, estaments i organismes, així com també d'una abundosa nòmina de lladres, assassins i bandolers. En canvi, l'altra meitat de la humanitat, les dones, precisament per la seva condició, han restat en l'oblit. Només unes quantes, per raó de la seva posició singular i gairebé sempre per motius circumstancials, han aconseguit emergir de l'anonimat i perpetuar el seu nom i la seva memòria. És aleshores quan tenim l'ocasió de copsar una personalitat femenina, perduda dins d'un món masculí i reduïda encara, la majoria de les vegades, a la seva condició procreadora.

La dona, des de la perspectiva medieval, era considerada com un bell embolcall desprovist de categoria espiritual,

desitjable pel seu aspecte físic mentre era jove, però perillosa per la seva condició moral. La misogínia religiosa imperant definia la dona com a conspiradora nata, originadora de disputes i instigadora de crims. Un ésser voluble, capriciós, voluptuós i malèfic per naturalesa. En conseqüència, era generalment privada d'educació i sotmesa primer al pare o al germà, després al marit i, finalment, a Déu. Amb un únic model femení acceptable, la verge Maria, es presentava davant les dones un objectiu inassolible: la concepció immaculada, miraculosa, sense contacte sexual. La contradicció, derivada en frustració, venia acompanyada d'un complet desconeixement del seu cos, considerat impur, que provocaria una desproporcionada mortalitat a conseqüència del part, autèntica plaga medieval. Quant a l'amor, més enllà del sentiment íntim i real que una parella pogués experimentar, era considerat com una passió irracional i destructiva, existent només en les relacions extraconjugals, pràctica habitual i força ben tolerada pel que fa als homes, però severíssimament castigada en el cas de les dones.

Amb totes aquestes premisses, no és gens estrany que resseguir el casal comtal de Barcelona, des de Guifré el Pilós a Martí l'Humà, es redueixi sovint a centrar la mirada en els vint-i-tres homes que se succeïren, al llarg de cinc-cents anys, a mesura que incorporaven territoris i ampliaven el seu poder... fins a la dolorosa extinció de la línia successòria masculina. Al seu voltant, com satèl·lits misteriosos, apareixen noms de dones sorgides del no-res, destinades, en el seu trànsit fugaç per la història, a engendrar nous primogènits per perpetuar la nissaga, no pas la d'elles mateixes, sinó la del marit. Aquesta era la clau del seu èxit, o del seu fracàs.

La realitat, però, és força obstinada. Moltes d'aquestes dones, de presència fantasmal en els llibres, van tenir actituds decidides i actuacions brillants. D'altres van cometre errades i algunes es van lliurar a tota mena de maquinacions, en bene-

fici propi o dels seus fills. Cadascuna tenia el seu caràcter i la seva personalitat. Cadascuna va actuar d'acord amb els seus valors i les seves aspiracions, per damunt dels prejudicis imperants, però sense tenir la capacitat de superar-los.

D'entre aquestes, n'hem triat divuit. Dones reals, de carn i ossos, amb virtuts i defectes, amb esperances i ambicions, totes elles relacionades amb el casal de Barcelona, sovint per mitjà del vincle matrimonial. Per aquest motiu, n'hi ha poques de catalanes, ja que, a l'hora de casar-se, els nostres antics sobirans — i en això no eren gens originals — procuraven establir contractes avantatjosos i aliances duradores amb altres nacions.

Acompanyem el text dels corresponents quadres genealògics per facilitar la comprensió dels lligams familiars, sempre tan complexos i determinants en el cas de l'alta aristocràcia medieval. També reproduïm l'escut d'armes que cadascuna d'aquestes dones, per raó del seu llinatge, va tenir dret a utilitzar en aplicació d'una ciència, l'heràldica, que sovint també sembla reservada exclusivament als homes.

Dit això, ja només ens resta presentar-vos les nostres protagonistes, divuit privilegiades dones aristòcrates a qui tocà de viure en un món hostil.

RÒMUL BROTONS I SEGARRA